

УДК 634.5:631.5

Тихий Т.І., завідувач сектору з паспортизації генетичних ресурсів

Литвин О.М., молодший науковий співробітник

Дослідна станція помології ім. Л. П. Симиренка ІС НААН України

E-mail: mliivis@ukr.net

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ ФУНДУКА ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Вивчення біологічних особливостей росту та розвитку фундука має важливе значення, оскільки сучасний сортимент представлений сортами різних еколого-географічних груп. Для насаджень потрібно використовувати сорти фундука, які стійкі до хвороб та шкідників, мають високий рівень врожайності та вихід ядра.

Метою досліджень було виділення із зібраного в установі генофонду фундука (75 зразків) високоадаптованих до ґрунтово-кліматичних умов Лісостепу України сортів і форм вітчизняної та зарубіжної селекції.

Методи досліджень – польовий, лабораторний, порівняння, узагальнення.

В результаті проведеної роботи (2016–2020 рр.) встановлено, що фундук має високу морозо- та зимостійкість. В умовах Правобережного Лісостепу вегетативні органи здатні переносити морози більше 30 °С. Генеративні органи фундука негативно сприймають різке коливання температури, особливо тривалі відлиги, після яких відбувається різке зниження температури. Найбільше чутливими до дії низьких температур є чоловічі квітки (сережки).

Зразки фундука виявились стійкими до попелиці (0,1-1 б. пошкодження) та листоїда (0,2-1,5 б. пошкодження), що не вплинуло на загальний стан кущів та урожайність. До пошкоджень горіховим довгоносіком стійкими виявились сорти 'Корончатий', 'Гордієнко', 'Факел', 'Тра-

пезунд', 'Янтарний', 'Каталонський', 'Олімпійський', 'Давидовський', 'Кульовий', 'Галле' та 'Ракетний' (6-8 б).

За урожайністю виділено такі сорти та форми фундука: 'Грандіозний', 'Чудо Больвіллера', 'Р₃М₃₃', 'Р₄М₃₂' – 2,5 т/га; 'Янтарний', 'Галле', 'Бомба' – 2,6 т/га; 'Ракетний', 'Лозівський урожайний', 'Кульовий', 'Олімпійський' – 2,7 т/га, 'Трапезунд', 'Каталонський' – 2,8 т/га.

За середньою масою горіха: 'Лозівський урожайний' – 2,38 г, 'Р₄М₃₂' – 2,55 г, 'Янтарний' – 2,58 г, 'Трапезунд' – 2,72 г, 'Галле' – 2,94 г, 'Чудо Больвіллера' – 3,05 г, 'Каталонський' – 3,13 г.

За відсотком виходу ядра: 'Р₇М₉' – 48,7%, 'Р₄М₃₂' – 48,8%, 'Ломбардський червоний' – 49%, 'Каталонський' – 49,1%, 'Жовтневий' – 49,3%, 'Янтарний' – 49,5%, 'Трапезунд', 'Гянджа' – 50%, 'Кудрявчик' – 50,8% та 'Факел' – 51,1%.

Проведені дослідження дозволяють рекомендувати споживачам створення високопродуктивних насаджень фундука в умовах Лісостепу України з використанням таких сортів та форм: 'Чудо Больвіллера', 'Грандіозний', 'Янтарний', 'Урожайний 80', 'Бомба', 'Лозівський урожайний', 'Ракетний', 'Кульовий', 'Олімпійський', 'Трапезунд', 'Каталонський', 'Факел', 'Галле', 'Р₃М₃₃', 'Р₄М₃₂', які адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов, мають високу врожайність, масу горіха та якість плодів і стійкі до основних шкідників та хвороб.

УДК 632.4.01/08

Тігунова О.О., кандидат біол. наук, науковий співробітник

Андріяш Г.С., кандидат біол. наук, науковий співробітник

Ємець А.І., доктор біол. наук, професор, чл.-кор. НАН України, завідувачка відділу клітинної біології і біотехнології

ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки» НАН України

E-mail: Shulga5@i.ua

ВИДІЛЕННЯ ЗБУДНИКІВ ФУЗАРІОЗУ РОСЛИН

Фузаріоз – досить поширене грибкове захворювання інфекційної природи, яке зустрічається практично у всіх кліматичних зонах. Його збудники здатні довго зберігатися в ґрунті, а також на залишках рослин, листках, плодах, бадиллі. Розповсюджується фузаріоз через ґрунт, воду і заражений інвентар. Причиною фузаріозу рослин є проникнення грибка роду *Fusarium*, який здатний перебувати в ґрунті тривалий час. Проникнення грибка відбувається через кореневу систему, а також через пошкоджені місця рослина. Фузаріоз небезпечний практично для всіх рослин. Дослідження явища фузаріозу за останній час активізувались і суттєво розширили наші знання стосовно властивостей цієї групи грибів, але ба-

гато аспектів все ще залишаються нез'ясованими. Морфологічна пластичність та загальна недостатність морфологічних ознак ускладнили описи деяких видів *Fusarium*. Цей факт спричинив появу нових класифікаторів штамів із помітно різними фізіологічними ознаками. Метою даної роботи було виділення збудників фузаріозу рослин для подальшої систематизації і вивчення. Об'єктом дослідження були уражені частини рослин (томатів, пшениці, вівса, гречки, яблука, топінамбура, кизилу, винограду, огірків, перцю) з сільськогосподарських ділянок Вишгородського району Київської області.

Для накопичення грибів використовували як основні середовища – солодове сусло, Чапека та

Сабуро з хлорамфінеколом або левоміцетином (50 мг/л), неоміцином (20 од/мл) або суміш пеніциліна та стрептоміцину (50–100 од/мл кожного). Як вихідний матеріал для отримання грибів роду *Fusarium* використовували уражені плоди і листки плодово-ягідних, овочевих та зернових культур.

Проведено дослідження виділених грибів роду *Fusarium* на різних ростових середовищах. Після внесення невеликої кількості ураженої частини рослини на тверде ростове середовище (за температури 26–28°C і рН 5,0) в середовищі на 2–3 добу активно розмножувались гриби. Показано, що міцелій у різних видів грибів був різного кольору – білий, рожевий, бузковий або

бурий. Було очищено та виділено декілька видів зразків біомаси грибів, які за морфологічними властивостями можна віднести до роду *Fusarium*.

Отримано ряд штамів хвороботворних грибів роду *Fusarium*, які в подальшому необхідно систематизувати та на їх прикладі дослідити фунгіцидні властивості препаратів авермектину.

Роботу виконано за фінансової підтримки проекту «Отримання рослин зі стійкістю до фузаріозу за допомогою поліфункціональних біостимуляторів на основі авермектину» (№ 0120U103109) цільової програми наукових досліджень НАН України «Геномі, молекулярні та клітинні основи розвитку інноваційних біотехнологій» (2020–2024 рр.).

УДК 634.1:631.52

Толстолік Л.М., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник
Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН України
E-mail: l.tolstolik@ukr.net

СОРТ 'ДРОГАНА ЖОВТА' У ВІТЧИЗНЯНІЙ СЕЛЕКЦІЇ ЧЕРЕШНІ

Серед сортименту більшості культур є зразки, з участю яких створено значну кількість сортів. Вони вважаються сортоутворюючими. До селекційної роботи, як правило, залучаються популярні промислові сорти, або такі, що володіють цінними господарсько-біологічними ознаками, бажаними для покращення сортименту культури. В селекції черешні обидвом цим критеріям відповідає сорт пізнього строку досягання 'Дрогана жовта'. Він є найвідомішим в світі сортом черешні з жовтими (незабарвленими) плодами. Сорт цей був виведений німецьким плодоводом Дроганом (Drogan) в Саксонії і отримав назву на честь оригінатора. Це один з найдавніших сортів черешні, він згадується ще у 1837 році J.G. Diettrich у його «Систематичному посібнику з садівництва», а у 1847 році – в каталозі Нікітського ботанічного саду. Перший повний його опис був зроблений J.G. Oberdieck у 1875 році. Сорт 'Дрогана жовта' входив до найпершого переліку районуваних на Україні сортів, датованого 1928 роком, і досі залишається популярним. Його цінують за зимостійкість і відносну стійкість до хвороб, високу урожайність, привабливість зовнішнього вигляду, вищу за середню масу плодів, добрий смак і прекрасні технологічні якості. З плодів отримують неперевершене варення, компоти і сухофрукти. А у розсадництві цей сорт вважається найкращою насінневою підцепою для черешні.

'Дрогана жовта' посідає особливе місце серед сортів, що залучалися до гібридизації, бо є ма-

теринською формою для 21 сорту, створеного у різні часи вітчизняними селекціонерами. Якщо ж рахувати разом з його клоном – сортом 'Наполеон біла', то загальний результат – 33 сорти – буде найбільшим в історії селекції черешні. Причому цікаво, що для сорту 'Дрогана жовта' успішними виявилися лише селекційні проекти, де він був материнським компонентом, на відміну від його клонової форми, який був материнською формою для п'яти і батьківською – для семи сортів. Сорт 'Дрогана жовта' є, зокрема, у родоводах мелітопольських сортів 'Епос', 'Ера', 'Визнання', 'Шанс', 'Дружба', 'Казка', 'Оріон', 'Удівительна', 'Іскра', 'Забута', 'Меотіда', 'Міраж', 'Тотем', 'Ділема', 'Талісман', 'Темпоріон', 'Престижна', 'Електра'; елітних форм 'Весточка', 'Забава', 'Мечта', 'Загадка', 'Зарніца', 'Колхозная', 'Мелітопольська мирна', 'Мелітопольська школьниця', 'Опус', 'Первенец', 'Праздничная', 'Прогрес', 'Рітмічна', 'Самоцвет', 'Славяночка', 'Темп', 'Улибка', донецьких – 'Аеліта', 'Дончанка', 'Донецький угольок', 'Рання розова', 'Ярославна'; млієвських – 'Городищенська', 'Млієвська розова', 'Сігнаєвка'; київських – 'Кієвлянка', 'Красавица Кієва', 'Любимиця Дуки', 'Нежність', кримських – 'Сімферопольская розовая', 'Советская'. А сорт 'Наполеон біла' – у родоводах мелітопольських сортів 'Анонс', 'Крупноплідна', 'Престижна', 'Дачниця' та київського – 'Нектарна'.

Отже, 'Дрогана жовта' – це дійсно видатний сорт, який по праву входить до золотого фонду селекції черешні.